

UGOVOR O ŠPEDIICIJI

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za pomorsko i općeprometno pravo

ŠPEDICIJA (OTPREMA)

- Specijalizirana gospodarska djelatnost koja se bavi organizacijom otpreme robe i drugim poslovima koji su s tim u vezi
- *Špediter (Optremnik)* = pravna ili fizička osoba koja se isključivo i obrtimice bavi organizacijom otpreme robe svojih komitenata (nalogodavaca)
- *Međušpediter* = pravna ili fizička osoba na koju je špediter prenio djelomično izvršenje špediterskog posla
- *Podšpediter* = pravna ili fizička osoba na koju je špediter u cijelosti prenio izvršenje špediterskog posla

VRSTE ŠPEDICIJE

- S obzirom na teritorijalni djelokrug: nacionalna i međunarodna
- S obzirom na obujam: velika, mala, srednja
- S obzirom na obilježja: lučka, kontinentalna, granična
- S obzirom na vrste prijevoza: brzovozna, ekspresna, vagonaska
- S obzirom na prometni smjer (za sjevernu Europu, Bliski istok, SAD...)
- S obzirom na predmet: špedicija drva, željeznih rudača, rasutog tereta, prehranbenih proizvoda...

NACIONALNA I MEĐUNARODNA ŠPEDICIJA

- Nacionalna može biti tzv. Loko špedicija ili međumjesna špedicija
- Međunarodna špedicija je u gospodarskom smislu od velike važnosti, a može biti izvozna, uvozna ili tranzitna špedicija
- **Ideja špedicije, osobito međunarodne, je da se nalogodavac (trgovac, proizvođač, odnosno prodavatelj ili kupac robe) u najvećoj mogućoj mjeri koncentrira na svoju osnovnu djelatnost (proizvodnja/prodaja), zbog čega je poželjno da cjelokupni proces dopreme, otpreme, provoza robe i drugih povezanih djelatnosti obavlja za to specijalizirani drugi trgovac, odnosno gospodarstvenik**

POSLOVI (OBVEZE) ŠPEDITERA

- Osnovni i specijalni
- **Osnovni** (instradacija, doziv robe, zaključivanje prijevoznčkih ugovora, stručno sudjelovanje i savjetovanje prilikom sklapanja kupoprodajnih ugovora, otprema, doprema, tranzit robe, ukrcaj, iskrcaj, prekrcaj, uskladištenje, pribavljanje prijevoznih i drugih isprava, carinjenje, kontrola ispravnosti dokumenata i obračuna vozarine, carine, informiranje nalogodavca...)
- **Specijalni** (kontrola robe, uzrokovanje, izdavanje garantnih pisama, osiguranje robe...)
- Špediter mora redovito obavještavati nalogodavca o toku špedicije, položiti račun kada ovaj to zahtijeva (uvijek po obavljenoj špediciji kao uvjet za isplatu), a (podrednom primjenom pravila o komisionu) mora predati nalogodavcu sve što je primio po osnovi obavljenog posla za nalogodavčev račun te prenijeti na nalogodavca tražbine i ostala prava koja je stekao prema trećima tijekom izvršenja otpreme (obavlja se cesijom, važno zbog prijenosa prava na naknadu štete od trećih osoba, npr. Prijevoznika).
- Špediter mora poduzimati sve potrebne mjere radi očuvanja prava nalogodavca prema trećim osobama odgovornima za štetu na robi koja je bila predmet otpreme (osigurateljna jamstva, bankarske garancije, druga sredstva osiguranja, pravovremeno podnošenje reklamacija...)

IZAZOVI I PERSPEKTIVE ŠPEDITERSKOG POSLOVANJA NAKON ULASKA RH U EU

- Upitan opstanak klasičnih „carinskih špeditera” zbog jedinstvenog EU carinskog područja
- Klasični špediteri bi se trebali pretvoriti u tzv. Logističke špeditere nudeći usluge unutarnjih logističkih funkcija u poduzeću (knjigovodstvo, pakiranje robe, planiranje proizvodnje, finalizacija izrade proizvoda pred transport, financijsko-knjigovodstveni poslovi, vlastito skladištenje robe, izgradnju logističko-distribucijskih centara u svrhu „cross dockinga”, marketing za komitente...)
- „Strateški savez špeditera i drugih poduzetnika” – kreiranje logističkog lanca

PRAVO ŠPEDICIJE – IZVORI PRAVA

- Izvori prava: imovinsko-pravni i upravno-organizacijski
- Imovinsko-pravni:
 - Ugovor o špediciji
 - Opći uvjeti poslovanja međunarodnih otpremnika Hrvatske (Udruženje međunarodnih otpremnika pri HGK – primjenjuju se kao dio ugovora na sve poslove otpremanja, osim ako ugovorne strane izričito isključe njihovu primjenu)
 - Zakon o obveznim odnosima (ugovor o špediciji primarno, a podredno ugovor o komisionu, zastupanju, nalogu, prijevozu, skladištenju...)
 - Transportni propisi (za špeditera/prijevoznika – tzv. Mješovita špeditersko-prijevoznačka služba)

PRAVO ŠPEDICIJE – IZVORI PRAVA II

- Upravno-organizacijski:
 - Zakon o vanjskotrgovinskom poslovanju
 - Zakon o uvjetima za obavljanje poslova zastupanja u carinskom postupku; Zakon o provedbi carinskih propisa EU; podzakonski propisi o carinskom zastupanju (licenca za carinsko zastupanje, stručni ispit, statusni uvjeti, radnopravni uvjeti, tehnički uvjeti...)

UGOVOR O ŠPEDICIJI

- ZOO (849.):

Ugovor kojim se optremnik obvezuje radi prijevoza stvari sklopiti, u svoje ime a za račun nalogodavca, ugovor o prijevozu i druge ugovore potrebne za izvršenje prijevoza te obaviti ostale uobičajene poslove i radnje, a nalogodavac se obvezuje isplatiti otpremniku određenu naknadu (špediter kao komisionar).

Ako je ugovoreno, otpremnik može sklopiti ugovor o prijevozu i poduzimati druge pravne radnje u ime i za račun nalogodavca (špediter kao agent, odnosno trgovinski zastupnik)

- Opći uvjeti poslovanja MOH-a (dio ugovora) predviđaju agentsko djelovanje špeditera ravnopravno s komisionim djelovanjem.
- Nalogodavac ostaje (podredno) dužnik špediteru za njegove tražbine i u slučaju ako je ugovoreno da će špediter naplatiti svoje tražbine od primatelja

OBILJEŽJA UGOVORA O ŠPEDICIJI

- Dvostrano obvezujući naplatan ugovor
- Neformalan ugovor (u praksi se koriste obrasci i dokumenti koji služe kao dokazno sredstvo – FIATA potvrde, FIATA teretnice za multimodalni prijevoz...)
- Pripada skupini transportnih ugovora, ugovora o trgovinskim uslugama, ugovora o komisionu, ugovora o mandatu, ugovora o djelu...
- Kreira se trajan odnos ugovornih strana

NALOG (DISPOZICIJA)

- Pisani (u pravilu) dokument koji nalogodavac dostavlja špediteru i predstavlja temelj za otpremu i dopremu robe, kao i poslove u vezi s tim.
- Mora sadržavati sve potrebne podatke o robi i njenim svojstvima, upute za otpremu i povezane poslove te sve druge (objektivne i subjektivne) podatke za ispravno i pravodobno izvršenje naloga
- Nalogu moraju biti priloženi svi dokumenti potrebni za njegovo izvršenje
- Otpremnik je dužan upozoriti nalogodavca na nedostatke naloga (ZOO)

INSTRADACIJA KAO NAJVAŽNIJI I NAJSLOŽENIJI OSNOVNI ŠPEDITERSKI POSAO

- Intradacija je određivanje optimalnog prijevoznog puta i prijevoznog sredstva, optimalne tehnologije transporta i izbor najpovoljnijeg vremena u kojem robu treba otpremiti, dopremiti ili provesti od otpremnog mjesta do odredišta
- Obavlja se na temelju svojstava robe i ambalaže, pariteta isporuke (INCOTERMS), roka isporuke, prijevozne ponude, kalkulacije troškova, posebnih zahtjeva nalogodavca, aktualnih prometnih uvjeta
- Ponekad zahtjeva izradu studije za koje je potrebno imati stručna znanja i iskustvo koje posjeduju špediteri

PRAVA ŠPEDITERA

- Pravo na naknadu za izvršene usluge i troškove (u praksi često paušalna, forfetna, fiksna naknada)
- Pravo špeditera da ga komitent pravodobno obavijesti o opasnim stvarima i dragocjenostima
- Založno pravo i pravo retencije na robi

ODGOVORNOST ŠPEDITERA ZA SVOJE RADNJE I PROPUSTE

- Odgovornost zbog nepostupanja sukladno uputama i interesima nalogodavca, kao i općenito zbog nepostupanja pažnjom dobrog gospodarstvenika (pretpostavljena krivnja)
- Ako obavlja poslove obuhvaćene nalogom, običajima ili općim uvjetima, špediter ima pravnu poziciju koja proizlazi iz takve vrste poslova (npr. Špediter – prijevoznik)
- Opći uvjeti MOH-a predviđaju odgovornost špeditera za zakašnjenje u otpremi (isporuci) samo u slučaju kada se na to izričito ugovorom obvezao, a i u tom slučaju samo u granicama odgovornosti prijevoznika i drugih sudionika u prijevozu robe koje otpremnik angažira.

ODGOVORNOST ŠPEDITERA ZA DRUGE OSOBE

- Odgovornost za međuotpremnik i podotpremnik kojima je špediter povjerio dio izvršenja naloga umjesto da sam izvrši nalog – špediter odgovara za izbor i za rad međuotpremnik i podotpremnik, osim u slučaju kada je ugovor sadržavao ovlast otpremniku da povjeri dio izvršenja naloga drugom otpremniku ili je to očito u interesu nalogodavca, kada odgovara samo za izbor
- Za rad osoba kojima je povjerio određene poslove uključene u nalog (prijevoznik, skladištar...) špediter ne odgovara, ali odgovara za njihov izbor
- Špediter će odgovarati za rad međuotpremnik i podotpremnik, kao i osoba kojima je povjerio određene poslove uključene u nalog, u svakom slučaju kada je tu odgovornost preuzeo ugovorom (*del credere* klauzula)
- Špediter će odgovarati za rad prijevoznika i drugih osoba kojima se na temelju ovlasti iz ugovora poslužio i u slučaju fiksno ugovorene naknade.
- Kod tzv. Zbirne otpreme, koju špediter može organizirati ako nije ugovorom isključena (ako nije primljen izričiti pisani drugačiji nalog), špediter ima pravo na dodatnu naknadu (ima pravo na razliku u vozarini postignutu zbirnom otpremom), ali odgovara za štetu na robi do koje ne bi došlo da nije bilo zbirne otpreme
- Opći uvjeti MOH-a predviđaju neodgovornost za zakašnjenje u pretovaru robe koji su posljedica propusta prijevoznika ili profesionalnih krcatelja, kao i za zakašnjenje koje je posljedica nepravodobno postavljanje prijevoznih sredstava od strane vozara